

Universitatea de Arte „George Enescu” Iași
Facultatea de Compoziție, Muzicologie,
Pedagogie muzicală și Teatru

Teză de doctorat

Conducător științific:
Prof. univ. dr. Mihail COZMEI

Doctorand:
Lector univ. Aurelia SIMION

2006

Cuprins

INTRODUCERE

CAPITOLUL I

Preliminarii istorico - stilistice: între clasicism și romantism

CAPITOLUL II

Carl Reinecke, un maestru al detaliilor

1. Repere biografice
  - 1.1. Anii 1824 – 1836. Copilăria, primii pași în muzică
  - 1.2. Anii 1836-1843. Adolescența. Debutul în public, amploarea carierei pianistice și primele succese componistice
  - 1.3. Anii 1843-1851. Drumul spre Leipzig. Primele turnee și recunoașterea în afara granițelor țării
  - 1.4. Anii 1851 - 1860. Activitatea didactică, dirijorală, primele funcții administrativ-organizatorice
  - 1.5. Anii 1860-1910. Leipzig. Gewandhaus
2. Personalitatea și activitatea artistică a lui Carl Reinecke.
  - 2.1. Arta interpretativă pianistică
  - 2.2. Arta acompaniamentului pianistic
  - 2.3. Arta dirijorală
  - 2.4. Transcrierile și redacțiile pentru pian
  - 2.5. Lucrările muzicologice
  - 2.6. Activitatea didactică

CAPITOLUL III

Creația componistică a lui Carl Reinecke

1. Preliminarii stilistice
  2. Compozițiile pentru pian
  3. Creația instrumentală de cameră a lui Carl Reinecke
    - 3.1. Partiturile pentru instrumentele cu coarde.
    - 3.2. Partiturile pentru instrumente de suflat
    - 3.3. Sonata pentru flaut și pian „Undine” op. 167 .
    - 3.4. Trio-ul pentru pian, oboi și corn, op. 188 .
    - 3.5. Trio-ul pentru pian, clarinet și corn op.274
- Sfaturi și indicații pentru elevii pianiști (selecțiuni).

CAPITOLUL IV

Anton Rubinstein și arta pianistică

Repere ale carierei pianistice

1. Etapa maturității interpretative.

2. Coordonate repertoriale în arta interpretativă rubinsteiniană
3. Aspecte ale stilului interpretativ rubinsteinian
4. Alte activități interpretative
5. Activitatea dirijorală
6. Concepte și metode privind studiul pianului

CAPITOLUL V

Creația pianistică a lui Anton Rubinstein

1. Caracteristica generală
2. Studiile pentru pian
3. Ciclurile de miniaturi programatice.
4. Piese de concert. Ciclurile de variațiuni.
5. Piese de concert pentru pian și orchestră.
6. Câteva considerații referitoare la creația lui Anton Rubinstein pentru ansamblurile de cameră.
7. Concertul nr. 4 în re minor op. 70 pentru pian și orchestră

CONCLUZII

Motto:

Fiecare artist contribuie cu talentul său, cu munca sa, la cultivarea frumosului, care este merit să dea un impuls pornirilor celor mai nobile ale sufletului omenesc

George Enescu, 1924

Introducere

În cadrul complex al evoluției muzicale din sec. XIX, perioadă definită convențional romantism, determinarea toposului unor personalități ca Anton Rubinstein și Carl Reinecke reprezintă o adevărată provocare, o incursiune în lumea diversificată, eterogenă, tumultuoasă a stilurilor, a tot ceea ce constituie istoria artei muzicale din sec. XIX. Muzicieni polivalenți, Anton Rubinstein și Carl Reinecke au îmbrățișat în cariera lor toate domeniile posibile ale activității muzicale profesionale în calitate de compozitori, interpreți (pianiști, dirijori), profesori, critici muzicali, animatori ai vieții de concert și ai învățământului muzical european, contribuind la lărgirea spațiului funcțional al culturii muzicale prin activizarea vieții de concert și cultivarea unui nou tip de auditoriu, de asemenea, la constituirea și consolidarea învățământului muzical profesionist european. Totuși, nici unul dintre cei doi muzicieni nu a reușit să se impună în rândul corifeilor componistici din epoca lor. Și muzicologii, din păcate, au ocolit cu perseverență subiectele legate de creația muzicală și activitățile lui Anton Rubinstein și Carl Reinecke. Literatura de specialitate consacrată acestor muzicieni, chiar în țările lor de

origine (Rusia și Germania)¹, este insuficientă. Informațiile despre ei sunt seci și succinte, iar listele bibliografice se rezumă doar la câteva titluri². Despre Anton Rubinstein și importanța activității lui se mai găsesc, succint, unele mențiuni în lucrările de istoria muzicii ruse semnate B.Asafiev, I.Keldiș, I.Kremlev, O.Levașeva, A.Kandinski, în istoria artei pianistice scrisă de A.Alexeev, în cronicile la concertele pianistului, semnate de P.I.Ceaikovski, H.Laroche, N.Kașkin, Ed.Hanslick, C.Saint-Saëns, J.Hofmann și alții. Există doar o singură lucrare mai elaborată, referitoare la Anton Rubinstein, datorată vestitului muzicolog rus din Sankt Petersburg (Leningrad), L.A.Barenboim, care realizează un studiu mai complex, mai documentat al vieții și activității muzicianului rus, într-o manieră monografică. În limba română (cu grafie chirilică), singura lucrare referitoare la Anton Rubinstein, apărută până în prezent, este traducerea broșurei muzicologului de la Chișinău Z.Stolear, o lucrare cu caracter de popularizare, departe de a fi o elaborare științifică exhaustivă a creației și activității compozitorului rus născut în Basarabia. Unele scurte informații despre Anton Rubinstein se mai găsesc în volumul *Romantismul în muzică* de Ada Brumaru.

Literatura de specialitate referitoare la opera, personalitatea și activitatea muzicală a lui Carl Reinecke, este și mai puțină la număr, scrisă cu precădere în limba germană și datând de la sfârșitul sec.XIX și primele decenii ale sec.XX. Relatări referitoare la muzicianul care, mai bine de o jumătate de secol, a fost una dintre figurile cele mai influente ale culturii muzicale germane, se găsesc doar succint în monografiile despre marii compozitori din a doua jumătate a sec.XIX și începutul sec.XX, în scrieri literare (memorii, corespondență) ale contemporanilor și ale discipolilor săi. Dintre puținele lucrări referitoare la Carl Reinecke, am avut posibilitatea să cunoaștem cartea intitulată *C.Reinecke* care aparține violonistului W. J.von Wasielewski, partener al lui Reinecke în ansambluri camerale, publicată la Leipzig în anul 1892.

Experiența profesională personală de pianist-acompaniator, activitatea interpretativă de mai bine de două decenii, armonizată cu munca didactică ne-au demonstrat că unele dintre lucrările compozitorului merită atenția interpreților și a cadrelor profesionale, în consecință, ar trebui abordate muzicologic și interpretativ pentru a fi incluse în repertoriul instructiv-

---

¹ În România, literatura respectivă lipsește cu desăvârșire.

² *Enciclopedia muzicală sovietică* conține un articol referitor la Anton Rubinstein, însoțit de o literatură scrisă despre compozitor, în special la sfârșitul sec.XIX și începutul sec.XX. *Enciclopedia Grove* conține informații rezumative despre activitatea lui Carl Reinecke și o listă bibliografică a câtorva titluri publicate în Germania

didactic și în programele de concert.

În studiul de față am încercat să contribuim la o mai bună cunoaștere a personalității și a bogatei activități pe care au desfășurat-o ce doi muzicieni, în scopul consolidării și progresului culturii muzicale europene din a doua jumătate a secolului XIX, cu ecouri culturale substanțiale și în arta muzicală din România și Basarabia. În acest sens, ne-am propus realizarea următoarelor obiective:

1. - Studiarea datelor și informațiilor oferite de literatura de specialitate din România, Republica Moldova, Rusia, Germania în vederea sistematizării lor și a elaborării unei lucrări de sinteză cu privire la datele biografice, la trăsăturile caracteristice ale creațiilor și activității artistice ale lui Carl Reinecke și ale lui Anton Rubinstein

2. - Studiarea dimensiunii istorico-artistice a stilurilor și a curentelor componistice contextuale creațiilor lui Anton Rubinstein și Carl Reinecke și determinarea toposului reineckenian și rubinsteinian în panorama stilistică a sec.XIX.

3. - Cercetarea și expunerea principiilor de bază ale artei pianistice a lui Carl Reinecke și a lui Anton Rubinstein.

4. - Analiza unor partituri de referință din creația lui Carl Reinecke și Anton Rubinstein cu relevarea aspectelor interpretative și cu definirea trăsăturilor pianisticii din muzica de cameră a celor doi compozitori.

Pentru realizarea acestor obiective am parcurs o substanțială bibliografie din domeniul istoriei muzicii, a teoriei muzicii, a metodicii predării și interpretării pianistice, de asemenea, lucrări de estetică muzicală, ale unor autori din România, Republica Moldova, Rusia. Ne-au fost de un real ajutor, în acest sens, lucrările autorilor români: Ștefan Angi, Pascal Bentoiu, Dumitru Bughici, Ada Brumar, Gheorghe Firca, Vasile Herman, Ștefan Niculescu, Mircea Dan Răducanu, Valentin Timaru, Sigismund Toduță, Ioana Ștefănescu ș.a.

Aspectul inedit al cercetărilor noastre constă în abordarea unor subiecte mai puțin – sau aproape deloc – întâlnite în scrierile muzicologice la care am avut acces și, mai ales, în analiza muzicologică și interpretarea practică a unor partituri care, cunoscute, se pot înscrie firesc în ansamblul culturii muzicale europene din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Credem că prin informațiile adunate și analizele stilistice ale lucrărilor semnate de doi dintre compozitorii, pe nedrept uitați – Carl Reinecke și Anton Rubinstein – vom înscrie o modestă contribuție în cercetarea muzicologică, dedicată nuanțării cunoștințelor despre creația și interpretarea muzicală din una dintre cele mai bogate și complexe perioade ale istoriei culturii muzicale.

Capitolul I.

Preliminarii istorico - stilistice : între clasicism și romantism.

În secolul XIX, confruntarea dialectică a contradicțiilor dintre vechi și nou, dintre tradiție și inovație a îmbrăcat forma confruntărilor dintre “adepti ai clasicismului” și “adepti ai romantismului”. În Germania aceste două concepții și-au găsit expresia în activitatea a două “școli” remarcate de numeroase personalități de excepție. Militanții *școlii de la Weimar* sau *noua școală germană* în frunte cu Liszt au înscris pe drapelul lor numele lui Wagner, iar reprezentanții *școlii de la Leipzig*, legată de renumitul Conservator întemeiat de Mendelssohn-Bartholdy cu participarea lui Robert Schumann, se considerau urmașii marilor clasici, militând pentru păstrarea tradițiilor. Astfel de divergențe au produs, la mijlocul secolului XIX, și în Rusia o situație similară. Două tendințe (școli) între care existau contradicții ideologice, reflectate în polemici arzătoare și critici acerbe în presă, s-au remarcat și în viața muzicală rusă din acea perioadă. Reprezentanții “*Noii școli ruse*” – Mili Balakirev, Cesar Kiui, Modest Musorgski, Alexandr Borodin, Nikolai Rimski-Korsakov - erau promotorii romantismului înnoitor întruchipat de Liszt, Wagner, Berlioz și pledau pentru spiritul inovator integrat în “solul” fertil al muzicii naționale populare. O altă tendință era reprezentată în muzica rusă de cadrele didactice de la *Conservatoarele din Petersburg* (înființat în 1862) și *Moscova* (înființat în 1866), întemeiate cu participarea fraților Rubinstein (tot ei au fondat și Societatea Muzicală Rusă). Educați la Leipzig, în tradiția culturii muzicale germane, mari cunoscători ai muzicii clasice, frații Anton și Nikolai Rubinstein au manifestat o atitudine moderată față de inovațiile stilistice radicale ale “noii școli germane”, chiar dacă au preluat în maniera lor pianistică și în limbajul componistic miezul rațional al reformelor “weimarienilor”.³

Capitolul II

Carl Reinecke, un maestru al detaliilor

1. Repere biografice.

Născut la 23 iunie 1824 la Altona și crescut într-o familie cu intense preocupări muzicale, Carl Reinecke a moștenit trăsături de caracter și

---

³ După cum vom relata mai târziu, Anton Rubinstein s-a aflat o perioadă la Weimar, unde și-a perfecționat arta pianistică.

capacități native care i-au creat predispoziția și l-au pregătit pentru îmbrățișarea unei activități practicate cu o responsabilitate de profesionist. Primii pași în arta sunetelor i-au fost îndrumați de tatăl său, Rudolf Reinecke (1795-1883)⁴.

1. 1. Anii 1824 – 1836. Copilăria, primii pași în muzică.

În educația muzicală adoptată de Reinecke-tatăl și acordată copiilor săi, se constată două aspecte care ni se par primordiale în instruirea muzicală profesională, în general, și anume :

1) organizarea sistematică a lecțiilor, asigurându-se o permanentă supraveghere asupra formării reflexelor motorice printr-un studiu constant ;

2) abordarea unui repertoriu didactic adecvat, în care erau prezente și compoziții didactice recente, din acea vreme, unele dintre ele aplicabile și astăzi în practica muzical-pedagogică - ne referim la compozițiile pentru copii de Kuhlau, Dussek, Hummel.

În afară de riguroasa școală de interpretare pianistică, Reinecke-tatăl a impus copiilor săi exersarea citirii « la prima vedere » și a citirii de partituri orchestrale, iar cu scopul de a le sensibiliza auzul, a introdus în educația lor și studiul viorii, bazându-se pe metodele lui Kreutzer, Rode, Baillot (utilizate până în zilele noastre în educația tinerilor violoniști). Un alt factor important în formarea artistică a tânărului Reinecke l-a constituit ambianța artistică din familie, serile muzicale organizate sistematic de tatăl său acasă. În paralel cu instruirea teoretică, formarea artistică a lui Reinecke se îmbină armonios cu evoluția sa din punct de vedere interpretativ. De la vârsta de 13 ani, participă activ la multe evenimente muzicale din orașul natal : acompaniază la pian corul mixt al Societății corale din Altona, cântă în formații camerale din instituțiile de învățământ ca violonist și bracist. Biografia compozitorului menționează și faptul că tânărul Reinecke, și-a format și o solidă cultură generală, ceea ce a condus la o armonioasă dezvoltare a sa din punct de vedere intelectual,⁵.

---

⁴ Profesor de muzică renumit în societatea locală din Altona, Reinecke – tatăl, un cântăreț apreciat, un reputat profesor de pian, care a avut talentul de a mânui și alte instrumente muzicale ca : vioara, violoncelul, chitara, a elaborat și două importante lucrări metodice, în care și-a etalat experiența didactică obținută în anii de predare a pianului și a teoriei muzicii : un *Manual pentru profesori și elevi pentru învățarea cântatului la pian* (publicat în 1834) și *Învățătura armoniei sau canon general pentru seminariști, cantori și organiști* (publicată în 1865).

⁵ P.I.Ceaikovski menționează în scrierile sale faptul că, C.Reinecke vorbea fluent limba franceză (în informații biografice se menționează că vorbea și limbile engleză și latină)

1.2. Anii 1836-1843. Adolescența. Debutul în public, amploarea carierei pianistice și primele succese componistice.

Debutul carierei lui interpretative a lui Carl Reinecke a început în ianuarie 1836, la vârsta de 12 ani în concertul Societății muzicale *Apollo* din Altona, tot în același an, a cântat în cadrul concertelor acestei societăți și lucrări de o mare complexitate pianistică precum: *Partea I* din *Concertul în Do major* de Beethoven, *Adagio și rondo* din *Concertul în la minor* de Hummel, *Konzertstück în fa minor* de Weber. Numele tânărului Reinecke devine cunoscut și în cercurile muzicale din Hamburg. Dorința de a se perfecționa și a cunoaște noi orizonturi artistice îl vor determina să se stabilească la Leipzig, la acea vreme, un puternic centru cultural-artistic prin deosebita contribuție muzicală și organizatorică a lui Felix Mendelssohn-Bartholdy. Este importantă pentru cariera sa și călătoria de concerte la Copenhaga, în urma căreia regele Cristian al VIII-lea, un iubitor al artei sunetelor, i-a acordat sprijinul material necesar pentru a urma cursurile Conservatorului din Leipzig.

1.3. Anii 1843-1851. Drumul spre Leipzig. Primele turnee și recunoașterea în afara granițelor țării.

În călătoria spre Copenhaga, Carl Reinecke s-a bucurat de o deosebită apreciere din partea publicului, prin concertele susținute la Lübeck și Kiel, lărgindu-și astfel aria de popularitate câștigată treptat în regiunea natală. Presa din Lübeck l-a numit “ un urmaș al marilor pianiști”.⁶ Debutul în viața de concert a Leipzig-ului avut loc în data de 9 noiembrie 1848 cu un recital la Gewandhaus, soldat cu aprecieri elogioase din partea publicului și a criticii, dar și din partea unor repute personalități ale societății muzicale locale, precum Ignaz Moscheles, Ferdinand David, Julius Rietz. Un alt moment important în cariera lui Carl Reinecke a survenit odată cu invitația făcută de Franz Liszt la Weimar. Admirația lui Liszt pentru personalitatea artistică a tânărului muzician german a fost relatată și într-un articol apărut la 1 iulie 1849 în revista pariziană *La Musique*. Și în ceea ce privește compoziția, Reinecke obține, în această perioadă, succese remarcabile. Prima audiție a *Simfoniei* sale în *la minor*, pe care și-a dirijat-o în concertul din anul 1850 la Leipzig, a fost deosebit de bine primită de public⁷.

---

⁶ Un eveniment deosebit în cariera artistică a lui Reinecke l-a constituit, totodată, întâlnirea cu renumitul violonist Henrich Wilhelm Ernst (împreună cu care a susținut un concert în data de 8 aprilie 1843 la Kiel).

⁷ Cu regret menționăm că partitura acestei Simfonii a fost pierdută

1.4. Anii 1851 - 1860. Activitatea didactică, dirijorală, primele funcții administrativ-organizatorice.

În anul 1851 Carl Reinecke acceptă invitația pianistului și dirijorului Ferdinand Hiller de a prelua funcția de profesor de pian și compoziție la Conservatorul din Köln (Rheinische Musikschule), instituție în care se împlineste renumita sa carieră didactică, Dorința de a obține o poziție independentă îl determină, însă, pe Reinecke să accepte în anul 1854, la vârsta de doar 30 de ani, postul de director muzical al orașului Barmen, contribuind la progresul fără precedent al vieții muzicale a orașului, consemnat și în cronicile din ziarele zonei Rhinului. De remarcat faptul că, Reinecke nu a renunțat în acești ani la activitatea pianistică, cumulând-o cu funcția de director muzical și de dirijor al orchestrei locale. Este prezent pe podiumul de concert cu programe diverse din literatura pianului. Nici compoziția nu a fost părăsită. Postul oficial i-a oferit posibilitatea interpretării propriilor lucrări, inclusiv a câtorva partituri orchestrale, care s-au bucurat de succes. La sfârșitul anului 1858 este invitat să ocupe postul de director muzical și dirijor la Academia de cântăreți din Breslau. Chiar dacă perioada în care a activat la Breslau a fost de scurtă durată (un singur an - până în toamna anului 1860), Carl Reinecke a reușit să dinamizeze și aici viața de concert, să dea un nou imbold recitalurilor instrumentale și concertelor simfonice, care au devenit, ulterior, o parte importantă a vieții muzicale a orașului.

1.5. Anii 1860-1910. Leipzig. Gewandhaus.

La vârsta de 36 de ani, în toamna anului 1860, Carl Reinecke este numit în postul de dirijor și conducător artistic al orchestrei Gewandhaus, o funcție de mare responsabilitate preluată de la predecesorii săi Felix Mendelssohn-Bartholdy, Nils Gade și Julius Rietz, care au ridicat și consolidat nivelul artistic-interpretativ al acestei instituții, devenită celebră. În paralel, Carl Reinecke a acceptat și postul de profesor de compoziție și pian la Conservatorul din Leipzig, astfel încât, în următorii ani, principalele aspecte ale activității artistice a lui Carl Reinecke se concentrează în domeniul pedagogic și dirijoral-organizatoric. Timp de 35 de ani a fost dirijorul permanent al orchestrei *Gewandhaus* (până în anul 1895) și 47 de ani profesor la Conservatorul din Leipzig. În anul 1897 este numit și director al Conservatorului. Ultimele decenii ale vieții și activității, i-au adus lui Carl Reinecke recunoștința internațională binemeritată, bucurându-se, așa cum aprecia P.I.Ceaikovski, atât în Germania, cât și în toată Europa de reputația unui „muzician minunat, a unui talentat

compozitor reprezentant al școlii mendelssohniene, a unui dirijor experimentat ale celebrelor concerte din Leipzig”.⁸ Universitatea din Leipzig i-a acordat titlul de *Doctor honoris causa*, Academii de artă din Berlin și Stockholm, societățile muzicale din Olanda, din Bohemia și *Mozarteum* din Salzburg l-au numit *membru de onoare*.

În încheierea acestei succinte schițe biografice a lui Carl Reinecke menționăm următoarele:

1). Viața și activitatea muzicală a lui Carl Reinecke oferă exemplul unui muzician polivalent, un grăitor produs al epocii romantismului. Chiar dacă, inițial, a fost educat și format în tradițiile clasice, Carl Reinecke s-a adaptat cerințelor epocii, reprezentând, prin complexa și bogata activitate muzicală, tipul artistului romantic. A fost o puternică personalitate, cu o activitate multilaterală, prolifică, cu un impact considerabil asupra evoluției vieții de concert germane și a culturii muzicale europene în general, prin lărgirea repertoriului concertistic și cultivarea unui nou tip de auditoriu

2) Sistemul de educație și instrucție muzicală promovat de tatăl său, care îmbina organic teoria cu practica, știința cu arta, rațiunea cu spiritul și cu munca sistematică și asiduă de care a beneficiat și Carl Reinecke, formându-l ca un muzician de înaltă valoare profesională, și pe care și el, la rândul său, l-a aplicat, s-a dovedit a fi singurul capabil să creeze veritabili artiști profesioniști, valori competente în arta sunetelor, contribuind astfel într-o măsură considerabilă la progresul învățământului muzical.

2. Personalitatea și activitatea artistică a lui Carl Reinecke.

În numeroasele monografii dedicate marilor muzicieni ai secolului XIX și începutului de secol XX, muzicianul Carl Reinecke este, din păcate, sumar prezentat, chiar dacă în calitate de profesor și director al Conservatorului din Leipzig, de dirijor și conducător al concertelor de la Gewandhaus, de pianist și compozitor a fost o personalitate deosebit de influentă a vremii, apreciată întotdeauna la superlativ în lumea muzicală germană. Remarcăm însă, în mod special însemnările impresionante, pline de afecțiune, ale pianistei Constanța Erbiceanu, elevă a lui Carl Reinecke la Conservatorul din Leipzig, în perioada 1894-1898.⁹ Prin intermediul

---

⁸ P.I.Ceaikovski-*Muzăkalino kriticeskie statii, Muzăka*, Leningrad, 1986, pag.301.

⁹ Constanța Erbiceanu, *Scrisori*, Ediție îngrijită și comentată de Iosif Sava, Editura Muzicală, Buc, 1989, p.26

însemnărilor Constanței Erbiceanu se pot cunoaște multiple laturi ale personalității lui Carl Reinecke. Totodată, legăturile de colaborare și de prietenie ale lui Carl Reinecke cu mari personalități muzicale ale timpului precum Robert Schumann, Franz Liszt, Felix Mendelssohn-Bartholdy, cât și valoarea artistică a muzicianului în întreaga complexitate a activității sale profesionale – de compozitor, dirijor și pianist dar, mai ales, calitățile sale umane se pot desprinde și din corespondența pe care Reinecke a inițiat-o, la vârsta de 22 de ani, cu Robert Schumann¹⁰. De remarcat faptul că, între cei doi artiști s-a cimentat în timp o caldă prietenie, care s-a bazat pe respect și susținere reciprocă.

2.1. Arta interpretativă pianistică.

La începutul anilor '50 (ai secolului XIX) presa germană îl caracteriza pe Carl Reinecke drept unul dintre « primii pianiști ai timpului », a cărui interpretare artistică « se situează cu mult deasupra » altor instrumentiști. Popularitatea lui Carl Reinecke – pianistul - a făcut rapid înconjurul Europei. Mărturiile vremii vorbesc și despre faptul că Reinecke-pianistul s-a impus în contextul evenimentelor muzical-interpretative, în evoluția pianisticii timpului ca un promotor al tradițiilor academice, al unui stil interpretativ temperat, în care obiectivitatea mesajului instrumental, fidelitatea față de partitură este primordială ; o abordare pianistică în care mesajul muzical, expresia artistică adecvată depășea etalarea doar a virtuozității instrumentale, a spectacolului în sine.

Repertoriul pianistic abordat de Carl Reinecke a fost orientat cu preponderență spre creațiile preclasicilor și ale clasicilor vienezi – Wolfgang Amadeus Mozart și Ludwig van Beethoven. De altfel, este știut, Carl Reinecke a intrat în istoria artei pianistice ca un neîntrecut interpret al muzicii lui Mozart, în special a concertelor, un interpret « desăvârșit », « chemat » să dezvăluie publicului universul mozartian¹¹. Dintre compozitorii noii generații Reinecke îi prefera pe Felix Mendelssohn-Bartholdy, Carl Maria von Weber și Robert Schumann. Preluată de la

---

¹⁰ Robert Schumann, *Pisma* (1840-1856), *Tom vtoroi*, Izdatelstvo “Muzâka”, Moskva, 1982

¹¹ Preferința lui Reinecke pentru literatura muzicală clasică se resimte și în cadențele compuse de el la concertele lui Mozart (25 la număr) și Beethoven. Reinecke a contribuit esențial la schimbarea opiniei existente în acea epocă, în special în rândul pianiștilor de formație nouă, conform căreia concertele de Mozart nu reprezintă un repertoriu adecvat pentru scena mare de concert. De remarcat faptul că, în scopul completării carențelor de expresie artistică întâlnite în partiturile mozartiene, Carl Reinecke a alcătuit un îndrumar cu un titlu sugestiv: *În scopul reînvierii concertelor pentru pian ale lui Mozart (Zur Wiederbelebung der Mozart'scher Clavier-Concerte)*, publicat în anul 1891 la Leipzig.

marele său maestru Felix Mendelssohn-Barthody, misiunea de pionierat, de descoperire, de restaurare (când este cazul) și punere în valoare a capodoperelor componistice, a fost continuată de Carl Reinecke care a fost, în acest sens, un model. De altfel, în cronicile apărute în presa de la Berlin, Moscova, Danzig și alte orașe maniera interpretativă pianistică a lui Reinecke este caracterizată în unanimitate prin :

- Acuratețea execuției textului muzical ;
- Virtuozitatea tehnică avansată, subordonată expresiei artistice ;
- Desăvârșirea aspectelor mecanice manifestate prin perlatura minunată realizată cu ambele mâini, prin egalitatea și claritatea pasajelor de game, triluri, etc. ;

- Touché-ul "catifelat", la care se adaugă o dinamică realizată cu o deosebită subtilitate (spre exemplu, Reinecke realiza: un *piano* expresiv, sotto voce, fără utilizarea pedalei stângi - a surdinei).

- Modalitatea spiritualizată de a cânta, redarea elaborată, profundă a partiturii prin pătrunderea în cele mai fine detalii ale textului și *analizarea, cântărirea fiecărei nuanțe a limbajului muzical, realizate prin naturalțea gestului și rafinamentul sunetului.*

2.2. Arta acompaniamentului pianistic.

Carl Reinecke a avut ocazia să demonstreze de nenumărate ori, pe parcursul fructuoasei sale cariere interpretative, talentul de acompaniator¹², de a se armoniza într-un ansamblu cu unul sau mai mulți parteneri. Considerând munca de pianist acompaniator deosebit de importantă și dificilă, o artă pe care nu toți pianiștii o posedă, diferențiind interpretarea solistică de aceea într-o formație de ansamblu (începând cu duo), Carl Reinecke i-a conferit și o notificare teoretică publicând în anul 1886 eseul *Arta de a acompania cântul.*

2.3. Arta dirijorală

În paralel cu valoroasa activitate de pianist-solist și acompaniator, Carl Reinecke a desfășurat și o constantă activitate de dirijor, impunându-se ca unul dintre cei mai mari șefi de orchestră profesioniști ai secolului XIX - începând cu anul 1854, când este numit dirijor la Barmen, până în anul 1895, când pleacă din această funcție de la Gewandhaus. Dobândind renumele de excepțional dirijor și de organizator al vieții de concert, Carl Reinecke a reușit, bunăoară, să se mențină în prestigiosul post de conducător al Gewandhaus-ului timp de 35 de ani (până în anul 1895, când

---

¹²Talentul de acompaniator a fost remarcat și de celebrul violonist Heinrich Wilhelm Ernst cu care Reinecke a colaborat în multe programe de concert.

a fost succedat de Arthur Nikisch). În arta dirijorală, la fel ca și în arta sa pianistică, Carl Reinecke s-a remarcat prin orientarea spre continuarea tradițiilor clasice, bazate pe precizia și fidelitatea redării textului, a respectului față de intențiile și concepțiile autorului, a manierei obiective în interpretarea lucrărilor orchestrale, situându-se departe de experimentele și extravaganțele stilului dirijoral modern.

2.4. Transcrierile și redacțiile pentru pian.

Spiritul de pionierat l-a determinat pe Carl Reinecke să organizeze reeditarea *Clavecinului bine temperat* de J.S. Bach, să redacteze operele complete pentru pian ale lui Mozart, Beethoven, Mendelssohn-Bartholdy, Chopin. Cu contribuția lui Carl Reinecke a fost editată opera integrală pentru clavecin a lui Bach și a lui Händel, a unor noi lucrări pentru pian, precum *Albumul pentru tineret*, de Schumann. Dar Reinecke este și autorul unor remarcabile transcripții pentru pian, printre care cele ale liedurilor lui Schumann. Prin talentul și meticulozitatea de care a dat dovadă în transcrieri, Carl Reinecke și-a câpătat renumele unui maestru al genului. O dovadă grăitoare este faptul că, Robert Schumann îl recomanda pe Reinecke editurii Simrock pentru a efectua transcrierea la patru mâini a *Simfoniei* sale cu *numărul trei*, afirmând : " Cunosc ...un muzician tânăr, care va face acest lucru poate chiar mai bine ca mine : este Carl Reinecke".¹³

2.5. Lucrările muzicologice.

Carl Reinecke este și autorul câtorva lucrări cu conținut metodic-interpretativ. Remarcăm aici studiul referitor la sonatele pentru pian de Beethoven și o serie de studii muzicologice scrise de Carl Reinecke cu caracter de popularizare a muzicii, care au avut drept scop educația muzicală a tineretului. Semnate cu pseudonimul Heinrich Carsten sau W.Grove, ele sunt scrise într-o manieră accesibilă, câștigându-și o bună apreciere în rândul cititorilor melomani. În broșura *Ce să cântăm?* editată la Leipzig¹⁴, autorul încearcă să impună în domeniul muzicii de salon compoziții care țin de un gust artistic rafinat, să cultive un nivel mai avansat din punct de vedere tehnic și artistic al cântatului la pian în cercurile melomanilor. Cu scop instructiv, Carl Reinecke a scris și o serie de monografii despre Mozart, Haydn, Beethoven, Weber, Schumann, Mendelssohn-Bartholdy.

---

¹³ R.Schumann, *op.cit* pag. 273, *Scrisoare*, Düsseldorf , 31 martie 1851

¹⁴ Broșura *Ce să cântăm?* a fost editată la Editura Leuckart din Leipzig

2.6. Activitatea didactică.

Pe parcursul vieții, Carl Reinecke a desfășurat o permanentă muncă didactică. A fost, mai întâi, profesor la Conservatorul din Köln (1851) și director muzical la Academia de Canto din Breslau (1859). Înzestrat cu aptitudinile unui dascăl cu vocație a căpătat, pe drept cuvânt, o faimă care a i-a prilejuit o îndelungată activitate în cadrul Conservatorului din Leipzig în funcția de profesor de pian și compoziție (între anii 1860-1902). În anul 1897 Carl Reinecke este numit și Director al Conservatorului, funcție exercitată de el timp de cinci ani. Pe parcursul mai multor decenii de activitate ca profesor, Carl Reinecke a reușit să creeze o școală pianistică proprie, să se afirme ca unul dintre cei mai mari profesori de pian din istoria Conservatorului din Leipzig și chiar din Europa celei de a doua jumătăți a secolului XIX.¹⁵ Studiul la clasa lui Reinecke era o mare onoare, considerat, din start (și nu fără temei), drept o garanție a succesului în cariera interpretativă.

Cotele înalte ale exigenței impuse de ilustrul profesor nu însemnau, însă, un deplin control asupra personalității interpretative a elevilor, din contră, în metoda didactică a lui C.Reinecke, strictețea și ordinea se împlăteau în mod firesc cu libertatea și inspirația, menite să cultive simțul adevăratelor valori artistice și să pună în valoare individualitatea interpretativă a fiecărui tânăr care a studiat la clasa lui.

În concluzie, se poate afirma că activitatea didactică a lui Carl Reinecke s-a extins în două direcții :

1 - în edificarea unui învățământ muzical profesionist, înzestrat cu o *instruire profesională polivalentă*, de cea mai înaltă calitate, de nivel unic în Europa din acea vreme.;

---

¹⁵ O simplă enumerare a câtorva dintre remarcabilii discipoli ai lui Reinecke este o demonstrație a valorii pregătirii profesionale la clasa lui și a anvergurii ei din punct de vedere geografic. Printre elevii lui Carl Reinecke se numără marele teoretician și pedagog german *Hugo Riemann*, dirijorul și compozitorul austriac *Felix Weingartner*, reputatul pianist italian *Ferruccio Busoni*, marele compozitor, pianist și dirijor norvegian *Edward Grieg*, compozitorul norvegian *Johan Svensen*, pianistul și compozitorul norvegian *Christian Sinding*, profesorul și muzicologul german, conducător al Școlii Superioare de Muzică din Berlin, dirijorul *Hermann Kretzschmar*, compozitorul, dirijorul și profesorul englez *Arthur Sullivan*. Ore de teoria muzicii și compoziție a luat cu Carl Reinecke inclusiv compozitorul spaniol *Isaac Albeniz*. Printre elevii de diferite naționalități, care au frecventat de-a lungul anilor *școala de la Leipzig* s-au aflat, surprinzător de mulți, și români: compozitorul, dirijorul și primul director și profesor al Conservatorului din Cluj *George Dima* (între anii 1872-1873 și 1879-1880) compozitorul și profesorul *Iacob Mureșianu* (între anii 1880-1883), pianistul, compozitorul și pedagogul *Ion Scărlătescu* (între anii 1902-1904), pianista *Ștefania Gherea (Zarifopol)* (între anii 1897-1901), pianista și profesoara *Constanța Erbiceanu* (între anii 1894-1898).

2 - în crearea și edificarea, prin intermediul discipolilor săi, a învățământului muzical național în țările europene unde, în a doua jumătate a secolului XIX, nu exista încă o rețea adecvată de instituții didactice muzicale ; în acest sens, importanța personalității și activității didactice a lui Carl Reinecke în consolidarea și dezvoltarea culturilor muzicale est-europene, a învățământului pianistic în primul rând, inclusiv pentru cultura românească, este incontestabilă.

Capitolul III

Creația componistică a lui Carl Reinecke.

Creația componistică a lui Carl Reinecke este reprezentativă pentru personalitatea sa, ținând cont și de activitatea muzicianului în atâtea alte domenii profesionale, de responsabilitățile pe care le avea ca profesor și conducător al Gewandhaus-ului. Este un autor care a abordat cu ușurință și îndemânare diverse genuri, diverse tehnici de compoziție, deoarece a fost un cunoscător competent al tuturor stilurilor componistice premergătoare epocii contemporane lui.

Este autorul a patru simfonii¹⁶, patru concerte pentru pian și orchestră¹⁷, concerte pentru alte instrumente¹⁸, un mare număr de lucrări orchestrale (*Uverturi, poeme simfonice*), precum și a unui număr impunător de lucrări camerale, lieduri, compoziții pentru cor, pentru cor și orchestră, de asemenea, creațiile pentru scenă : *König Manfred* (1867), *Auf hohen Befehl op.184* (1886), *Der Gouverneur von Tours* (1891), *Kathleen und Charlie op.104* (1870), opereta *Der vierjährige posten* (1855). Se adaugă la toate acestea oratoriul „*Baltasar*”, muzica la spectacolul *Wilhelm Tell* de Schiller și altele

Compozițiile lui Reinecke au fost bine apreciate în epocă de mari maeștri germani contemporani, precum Felix Mendelssohn-Bartholdy și Robert Schumann. În ultimele decenii ale vieții, lucrările care l-au consacrat pe Reinecke aparțin în special genului cameral, fiind utilizate mai ales în procesul muzical instructiv-didactic. Din experiența artistică și didactică personală am constatat, însă, că unele dintre opusurile lui

---

¹⁶ *Simfonia nr.1* în la major, op.79; *Simfonia nr.2* în do minor (*Hakon Jarl*), op.134; *Simfonia nr.3* în sol minor, op.227; *Kindersymphonie*, op.239.

¹⁷ *Concertul nr.1 pentru pian și orchestră*, în fa diez minor, op.72; *Concertul nr.2 pentru pian și orchestră* în mi minor, op.120; *Concertul nr.3 pentru pian și orchestră* în do major, op.144; *Concertul nr.4 pentru pian și orchestră* în si bemol minor, op.254.

¹⁸ *Balada pentru flaut și orchestră*, op.288, *Concertul pentru flaut și orchestră în re major*, op.283, *Concertul pentru harpă și orchestră în mi minor*, op.182.

Reinecke merită să fie reînviată, readuse în fața unui public mai larg. În acest sens, în cadrul studiului nostru ne-am străduit să realizăm o motivație teoretică a concluziilor desprinse din experiența noastră interpretativă prin analizarea mai amănunțită din punct de vedere arhitectonic, a structurilor morfologice și sintactice a câtorva dintre creațiile camerale importante ale lui Carl Reinecke: *Sonata pentru flaut și pian "Undine"*, op.167, *Trio-ul pentru pian, oboi și corn*, op.188 și *Trio-ul pentru pian, clarinet și corn*, op.274, relevând, totodată, și probleme specifice de interpretare, care decurg din partiturile respective, atât pentru pian, cât și pentru instrumentele de suflat.

3.1 Sonata pentru flaut și pian , op.167 "Undine"¹⁹

Scrisă în anul 1882 pentru flaut și pian, și transcrisă de autor pentru clarinet în *la* și pian (op. 167 bis)²⁰, *Sonata "Undine"* este una dintre cele mai vibrante creații ale lui Carl Reinecke, care se detașează prin mesajul ei poetic de celelalte lucrări ale autorului create în genul cameral. Inspirată de poemul „*Undine*” al poetului romantic francez, baronul Friedrich Heinrich de la Motte Fouqué, publicat în anul 1811, sonata reprezintă o abordare originală, într-un gen pur instrumental, a unui subiect care a avut reale influențe asupra artei componistice a secolului XIX prin ideile cu conotație tipic romantică. *Sonata "Undine"* este un exemplu inedit de realizarea stilistică și compozițională a lucrării, prin alegerea mijloacelor de expresie, inclusiv a timbrurilor instrumentale, timbrul flautului fiind asociat adesea rolului de a ilustra imagini bucolice, idilice sau personaje ireale, mistice. *Sonata „Undine”* de Carl Reinecke prefigurează căutările compozitorilor impresionisti, lărgind orizontul imaginilor reflectate în arta sunetelor. Autorul ei depășește descrierea ilustrativă, urmărirea cu fidelitate a subiectului poetic, redând doar etape esențiale ale acțiunii din textul literar, creând în special acea atmosferă a vagului, de culori, nuanțe și atmosferă acvatică.

3.2. Trio-ul pentru pian, oboi și corn, op. 188 ²¹.

¹⁹ Carl Reinecke, *Sonata pentru flaut și pian „Undine”, op.167*, International Music Company, New York

²⁰ Menționăm ca Reinecke obișnuia să efectueze transcrieri ale lucrărilor sale cu scopul de a le oferi o gamă mai largă de funcționalitate. Aranjamentul pentru două pianе a *Octetului pentru suflători op.216* este un astfel de exemplu.

²¹ Carl Reinecke, *Trio-ul pentru pian, oboi și corn, op.188*, Editura Breitkopf and Härtels

Compus în anul 1891²², *Trio-ul pentru pian, oboi și corn, op.188* este un model caracteristic al scriiturii lui Carl Reinecke din perioada târzie a creației a compozitorului²³ ce demonstrează odată în plus faptul că în contextul stilistic al muzicii europene de la confluența secolului XIX și XX, autorul s-a situat în afara curentelor postwagneriene reprezentate de romantismul târziu straussian și mahlerian sau de impresionismul debussyst. Fuziunea mijloacelor de expresie cu formele clasice, în spiritul și maniera discursului romantic, rămâne una dintre trăsăturile esențiale ale stilului componistic reineckenian manifestat cu elocvență în *Trio-ul op. 188*. Din punct de vedere arhitectural, acest opus este conceput după tiparele clasice ale unui ciclu cvadripartit.

3.3. Trio-ul pentru pian, clarinet și corn op.274²⁴

Trio-ul pentru pian, clarinet și corn, op.274 de Carl Reinecke este unul dintre opusurile crepusculare ale autorului. Scris în anul 1905, *Trio-ul op.274* îl prezintă pe Carl Reinecke ca un adevărat creator de sinteză, care cu iscusință și o bună cunoaștere a tradițiilor componistice, transpune cuceririle stilistice ale vremii sale pe arsenalul limbajului muzical clasic. Din clasicism el reține perfecțiunea și logica strictă a arhitectonicii, echilibrul întregului și claritatea ideilor. De romantism îl apropie sensibilitatea acută, ce se revarsă într-un flux melodic abundent. Discursul muzical este dens și sonor, impregnat cu numeroase proeminențe melodice de largă respirație. Muzica *Trio-ului op.274* impune participarea în egală măsură a celor trei protagoniști, relevă un stil concertistic de virtuozitate, mai ales în partitura pianului²⁵. Arhitectonica lucrării este concepută după modelul ciclului clasic cvadripartit, cu formă de sonată în partea întâi.

Capitolul IV Anton Rubinstein și arta pianistică

Kammermusik-Bibliothek Nr.1238/b

²² Este semnificativ faptul că J. Brahms a compus în același an *Trio-ul pentru pian, clarinet și violoncel op.114*.

²³ La fel ca și alte compoziții ale lui Reinecke, aceasta a fost transcrisă mai târziu de autor pentru o altă formulă instrumentală: pian, vioară și violoncel.

²⁴ Carl Reinecke, *Trio pentru pian, clarinet și corn, op.274*, Editura Breitkopf und Härtels Kammermusik. Bibliothek Nr.1238/b

²⁵ Remarcăm faptul important că în partitură pe primul loc în titlul lucrării este pianul, la fel ca și în *Trio-ul pentru pian, oboi și corn, op.188*.

1. Repere ale carierei pianistice.

Anton Rubinstein ²⁶s-a remarcat ca un copil cu talent excepțional, catalogat în presa vremii ca *wunderkinder* (copil minune), dar care aborda conștient materialul sonor, cu o maturitate precoce, o înțelegere evoluată a discursului sonor manifestată într-o manieră firească, cu o uimitoare ușurință în depășirea dificultăților tehnice și un deosebit aplomb în aparițiile scenice. Creativitatea și independența naturii rubinsteiniene, capacitățile lui intelectuale (analitice, în primul rând), calitatea nativă de lider i-au influențat, chiar din debutul pianistic, maniera interpretativă. Aceste calități l-au determinat pe tânărul pianist ca la vârsta de doar 13 ani să renunțe la îndrumările profesorului său de pian și să-și lucreze singur toate programele de concert. În consecință, se poate afirma că pianistul Anton Rubinstein s-a format mai mult ca autodidact.

După o perioadă de activitate pianistică în care a concertat aproape în exclusivitate la Petersburg²⁷, în care numărul concertelor susținute a fost neînsemnat însă, datorită exigenței pe care și-a impus-o în pregătirea acestora, timp de patru ani (între 1854 și 1858) Anton Rubinstein concertează la Londra, Paris, Viena, în orașe mai mici ale Germaniei, Angliei, Franței. Totodată, preocupat în primul rând de compoziție, Anton Rubinstein a preferat în acești ani mai mult să-și promoveze în public lucrările sale, fapt reproșat, de altfel, de criticii muzicali. Tot în această perioadă, un prim popas la Weimar, de aproape un an de zile (1854-1855), făcut de Anton Rubinstein în preajma lui Franz Liszt, a fost prolific pentru evoluția artistică a muzicianului. Personalitatea lui Liszt, activitatea lui muzicală și literară au consolidat ideile estetico-artistice ale lui Anton Rubinstein, împărtășite de el încă în anii în care a activat la Petersburg, i-au configurat poziția privind arta interpretativă și principiile ei de bază; de asemenea, privind arta componistică. Este suficient să amintim că Anton Rubinstein lua parte, în cercul restrâns de prieteni, la recitalurile pianistice duminicale ale lui Liszt, că asista la lecțiile ținute de muzicianul maghiar cu discipolii săi, cânta alături de Liszt și de alți muzicieni la Weimar, improviza în public. Totodată, aparițiile pe podiumul de concert ale lui Anton Rubinstein din această perioadă în cele mai renumite săli de concert

---

²⁶ Dat fiind că în literatura muzicologică românească se găsesc unele succinte date biografice ale lui Anton Rubinstein, am evitat să le mai reproducem în studiul nostru. Consemnăm, totuși, că Anton Rubinstein s-a născut la 28 noiembrie 1829 în Basarabia, în localitatea Ofatinți, aflată pe malul Nistrului, în județul Râbnița.

²⁷ Singura excepție a fost turneul întreprins în anul 1850 la Moscova și în Ucraina, în orașele Harkov și Odessa,

ale Germaniei - în decembrie 1854 la Gewandhaus, iar în ianuarie și februarie 1855 la Berlin - s-au bucurat de cronici deosebit de pozitive. De asemenea, triumful vienez al lui Anton Rubinstein, dar și polemicile din presa vieneză privind maniera lui interpretativă, au avut o deosebită rezonanță în țările europene, pianistul – interpret, provocând admirație, cucerind interesul publicului din Germania²⁸, Anglia²⁹, Franța, unde este aclamat cu brio. În concluzie, se poate afirma că turneul european, susținut de Anton Rubinstein în perioada anilor 1854 – 1858, a avut consecințe deosebite asupra carierei sale interpretative și, implicit, asupra destinului artei pianistice ruse și europene

1.2. Etapa maturității interpretative.

Timp de aproximativ 20 de ani (între 1867 - 1886) Anton Rubinstein a desfășurat o intensă activitate concertistică de pianist și dirijor. Sunt ani care au marcat etapa maturității unei cariere artistico-interpretative de anvergură internațională, impunându-se ca unul dintre cei mai mari pianiști ai tuturor timpurilor, o personalitate artistică, care a influențat radical destinul artei pianului. Între anii 1867 – 1886 Anton Rubinstein călătorește foarte mult, susține un enorm număr de recitaluri în Europa, preferând însă scenele de concert din Germania. Periodic revine în Rusia, întreprinde turnee de lungă durată susținând concerte, de cele mai multe ori cu caracter educativ, prin orașele periferice ale imperiului rus. Menționăm faptul că în lunile noiembrie – decembrie 1870, în cadrul turneului efectuat în sudul Rusiei și Ucraina, Anton Rubinstein, revenind și pe meleagurile natale, a susținut un recital și la Chișinău.

Au urmat numeroase concerte și turnee istovitoare, printre care îndelungatul turneu realizat în perioada septembrie 1872 - mai 1873, în SUA, împreună cu Henryk Wieniawski³⁰. Apogeul carierei lui solistice l-au constituit, însă, așa numitele, *Concerte istorice* – un ciclu de șapte concerte, cântate consecutiv, în stagiunea 1885-1886, întâi la Petersburg, apoi la Moscova, Berlin, Paris, Leipzig, Londra, (ciclul prescurtat, constând doar din trei concerte a fost cântat la Dresda, Praga, Bruxelles). Acest ciclu a fost conceput ca o istorie vie a artei pianistice, având un bine precizat scop instructiv-educativ. Programele erau orientate spre reflectarea istoriei creației muzicale și a evoluției artei componistice destinate pianului,

---

²⁸ În ianuarie 1856 el a efectuat o serie de concerte triumfale prin orașele Germaniei – Hamburg, Bremen, Hanovra, Köln, Bonn, Mainz, Stuttgart etc.

²⁹ A cântat la Londra în anul 1857, mai târziu a efectuat un turneu în Anglia în anul 1859.

³⁰ În turneul amintit, Rubinstein a susținut 7 concerte la New York

începând cu virginaliștii englezi și terminând cu compozitorii contemporani.

1.3. Coordonate repertoriale în arta interpretativă rubinsteiniană

Dacă în primii ani de activitate concertantă a fost preocupat, în special, de propagarea propriilor creații, în perioada turneelor și călătoriilor în scopuri artistice din a doua jumătate a anilor '50, Anton Rubinstein s-a axat în programele de concert pe lucrări ale marilor compozitori clasici și ale romanticilor germani. Totodată, personalitatea lui artistică s-a impus pe scenă în toată complexitatea sa: de pianist solist, pianist concertist, membru în formații camerale, dirijor și autor și, nu de puține ori, în același concert Anton Rubinstein evolua pe scenă în toate aceste ipostaze. Repertoriul vast, capacitatea de „a avea în mână” un număr mare de lucrări, diversitatea creațiilor cântate într-un singur concert sunt unice în istoria artei pianului. Grație unei memorii excepționale, Anton Rubinstein a cântat întotdeauna pe scenă fără partitură lucrările din repertoriul său (în total – peste o mie). În alcătuirea *programelor de concert*, Rubinstein manifesta o deosebită exigență și o strictă principialitate în ceea ce privește valoarea artistică a compozițiilor selectate, contribuind, astfel, la evoluția gustului muzical al publicului larg.

1.4. Aspecte ale stilului interpretativ rubinsteinian

Informațiile referitoare la stilul interpretativ al lui Anton Rubinstein ne parvin în exclusivitate prin intermediul materialelor din arhivele muzicianului și ale contemporanilor săi: cronici din presa timpului, memoriile și moștenirea epistolară a muzicienilor, a elevilor lui și a persoanelor care, având fericirea să-l asculte, au considerat necesară redarea prin cuvinte a impresiilor create de arta pianistului rus. Majoritatea personalităților muzicale marcante, contemporane cu Anton Rubinstein, au scris despre marele interpret. Printre ele se numără Felix Mendelssohn-Bartholdy, Franz Liszt, Clara și Robert Schumann, Frederic Chopin, Piotr Ilici Ceaikovski, Modest Musorgski, Vladimir V. Stasov, Alexandr Serov, Cesar Kiui, Serghei Rahmaninov, Boris Asafiev, Alexander Goldenveizer, Romain Rolland, Feruccio Busoni, Ilia Repin, Leopold Auer, Ignacy Jan Paderewski, ș.a.

Din materialul documentar consultat, rezultă că partea tehnică a măiestriei pianistice a lui Anton Rubinstein nu a fost niciodată un scop în sine. Chiar dacă perfectă, foarte spectaculoasă³¹, latura tehnică era complet

---

³¹ Mulți critici îi reproșau tempo-urile prea mari. Dar latura tehnică a interpretărilor lui

subordonată dimensiunii muzical-ideatice a partiturilor. Anton Rubinstein era apreciat pentru profunzimea și elocvența mesajului său interpretativ, exprimat în primul rând prin însușirea de a „vocaliza” la pian, fiind numit, de aceea, „cântăreț printre pianiști”. Între polurile extreme ale scării *nuașelor dinamice* emise de pianul lui Anton Rubinstein se găseau numeroase „*trepte*” de intensitate, talentul său *coloristic* fiind unic, cu o varietate a nuașelor timbrale ce aminteau de sonoritățile orchestrale. *Cantilena* rubinsteiniană, interdependența sau legătura dintre sunete era realizată, în mare parte, printr-o *nouă tehnică a pedalizării* folosită de pianistul rus. De altfel, lui Rubinstein îi aparțin cuvintele: „sufletul pianului este pedala”³². Contemporanii lui Anton Rubinstein erau impresionați, totodată, de măiestria *tușe-ului*³³ său, foarte rafinat, de *frazarea și pedalizarea*, dar și de *poziția* lui în fața instrumentului, fiind așezat la o distanță de claviatură, un pic înclinat înainte în timpul cântatului. Era o poziție care îi permitea să folosească liber, dezinvolt umerii și brațele. S-au păstrat mărturii și despre *aspectul mâinilor* lui Anton Rubinstein, care creau impresia de a fi ca turnate pe claviatura pianului, mișcărilor lor, însă, plastice, armonioase erau totodată foarte iuți, realizate cu ușurință. *Gestica și mimica* lui Anton Rubinstein erau, de asemenea, adecvate muzicii interpretate, completând impresia auditivă lăsată de sunetele pianului. „Nu era suficient doar să-l asculți, pentru o impresie completă era necesar să-l vezi”³⁴ – spunea Ceaikovski într-o scrisoare către jurnalistul și scriitorul german Eugen Zabel (1851-1924).

În concluzie considerațiile referitoare la stilul interpretativ rubinsteinian, remarcăm cu tărie faptul că pianistica lui Anton Rubinstein a pregătit viitorul artei interpretative moderne.

1.5. Concepte și metode privind studiul pianului.

Anton Rubinstein demonstra o măiestrie unică. El executa, se pare, cu ușurință pasaje de *tehnică măruntă și tehnică mare*; sonoritatea grandioasă îi reușea la fel de bine ca și lejeritatea culorilor rafinate.

³² A. Goldenweiser – *Despre interpretarea muzicală*, în *Arta interpretării muzicale*, Editura Muzicală, București, 1960, pag.206

³³ După părerea lui Anton Rubinstein, tușeul conferă personalitate, „timbrul” specific al fiecărui interpret

³⁴ Modest Ilici Ceaikovski, *Jizni P.I.Ceaikovskovo*, vol.III, Moskva, 1903, pag.543

Chiar dacă Anton Rubinstein a desfășurat o activitate didactică sistematică în perioade relativ scurte de timp³⁵, ilustrul pianist a izbutit să se impună în *pedagogia pianului* secolului al XIX-lea, printr-o *metodă instructiv-didactică* proprie, progresistă, unele aspecte ale ei având caracter inovator, chiar revoluționar. Multe dintre principiile sale pedagogice au stat la baza faimoasei școli pianistice ruse. Din păcate, Anton Rubinstein nu și-a așternut pe hârtie concepțiile instructiv-didactice. Informațiile referitoare la desfășurarea lecțiilor cu tinerii pianiști, recomandările și indicațiile lui pedagogice, care s-au cristalizat într-un prodigious *sistem instructiv-didactic*, ne-au parvenit doar prin intermediul unor materiale de arhivă – din memoriile contemporanilor, din notițele și jurnalele elevilor lui (Josef Hofmann, A. Mc-Arthur, S. Droucker, E. Vessel și alții), în sfârșit, din corespondența muzicianului.

Anton Rubinstein și-a început cariera de profesor având deja o notorietate europeană ca pianist concertist și solist-virtuoz, iar politica repertorială promovată în *pedagogia pianului* și recomandată în cadrul programului instructiv al Conservatorului din Petersburg, era în pas cu cele mai progresiste tendințe ale timpului în acest domeniu³⁶. Mereu preocupat de autenticitatea artei interpretative, Anton Rubinstein s-a implicat în mod deosebit în discuțiile privind gradul de participare a interpretului în ceea ce s-ar putea numi *traducerea textului notat* de autor. El acorda o mare atenție și virtuozității interpretative, considerând-o importantă și inerentă artei executării instrumentale, dar avea în vedere virtuozitatea constructivă. Nu întâmplător, Anton Rubinstein acorda, însă, o mare importanță în educarea tinerilor pianiști – *cantabilității*, modului de a construi o linie melodică, în special științei de a articula expresiv melodia instrumentală, de a fraza la instrument. Acest principiu, de „vocalizare” instrumentală, care a stat la baza sistemului didactic rubinsteinian, a dat roade remarcabile în școala pianistică rusă. O altă particularitate cultivată studenților în procesul perfecționării aspectului tehnic ține de *frumusețea tușei*. Anton

---

³⁵ A. Rubinstein a fost profesor de pian la Conservatorul din Petersburg între anii 1862-1867, apoi între anii 1887-1891.

³⁶ În practica pedagogică rubinsteiniană se întâlnesc numai creații de cea mai înaltă valoare componistică, precum *Clavecinul bine temperat* de J.S.Bach, *sonatele* de Beethoven, *Cântecele fără cuvinte* de F.Mendelssohn-Bartholdy, miniaturile (nocturne, preludii, valsuri) de F.Chopin, *Carnavalul* de R.Schumann, transcrierile pentru pian de Liszt etc. Preludiile și fugile din *Clavecinul bine temperat*, datorită insistenței lui Anton Rubinstein, au devenit obligatorii la examenele de promovare a studenților-pianiști. Obligatorivitatea la examene a unei lucrări de factură polifonică (așa-numitul „ciclul mic” constând din preludiu și fugă) în special din creația lui J.S.Bach caracterizează și în prezent școala pianistică din țările Europei de Est.

Rubinstein recomanda ca aspectul tehnic să fie studiat în nuanțe mici, ținându-se cont de legătura dintre sunete și de integritatea pasajelor, iar pentru momentele de dificultate tehnică să se facă o analiză preliminară, căutându-se cauza care împiedică rezolvarea lor, apoi după ce va fi găsită soluția, să se repete de nenumărate ori locul respectiv (conform metodei lui Field).

Un alt principiu al pedagogiei pianului la Anton Rubinstein a fost acela de a-l conduce pe elev (fără a-l dădăci) spre *independență profesională și capacitatea de a se orienta în stilurile componistice și implicit, în stilurile interpretative.*

Prin arta sa și prin activitatea de formare a tinerilor pianiști, Anton Rubinstein a transmis cu multă generozitate, înțelegere și dăruire bogată sa experiență interpretativă, stimulând individualitatea fiecăruia dintre discipolii săi și evitând, cu mult tact, să-și impună punctul de vedere în interpretarea lucrărilor, călăuzindu-se inevitabil după principiile fundamentale ale sistemului său metodic-didactic. Aproape nici unul dintre profesorii ruși de pian, contemporani lui și din generațiile care i-au urmat, n-a putut să evite puternica influență a artei interpretative rubinsteiniene și a principiilor lui pedagogice progresiste, tradițiile artei și pedagogiei pianului practicate de Anton Rubinstein impunându-se drept una dintre componentele importante ale faimoasei școli pianistice ruse.

2. Alte activități interpretative.

Evoluțiile scenice ale lui Anton Rubinstein au inclus și numeroase participări în *ansambluri camerale*. A cântat cu cei mai renumiți soliști ai vremii – Ferdinand David (1810-1873), Joseph Joachim (1831-1907), Henryk Wieniawski (1835-1880)³⁷, David Popper (1843-1913), Leopold Auer (1845-1930) și a acompaniat numeroși cântăreți. Publicul era fascinat de talentul de acompaniator al pianistului rus, atunci când se afla în duet cu cântăreții. S-au păstrat unele mărturii³⁸ în care se relatează faptul că poți să cunoști profunzimea și varietatea imaginației artistice a lui Anton Rubinstein, doar ascultându-l în ipostaza de acompaniator. De asemenea, cronicile concertelor mărturisesc că participarea lui Anton Rubinstein în formațiile camerale aducea multă personalitate evoluției în ansamblu.

---

³⁷ Amintim turneul de concerte realizat de Anton Rubinstein împreună cu Henryk Wieniawski în SUA, în perioada septembrie 1872 – mai 1873.

³⁸ Dirijorul și compozitorul Eduard Naparavnik amintea că Șaliapin: "...cântă, așa cum cântă la pian Rubinstein" (Anton, n.n.) (Apud, *Arta interpretării musicale*, în articolul *Felix Mihailovici Blumenfeld* de L.A.Barenboim, Editura Muzicală, București, 1960, pag.160)

2.1 Activitatea dirijorală.

Un alt domeniu în care Anton Rubinstein și-a manifestat talentul, a fost cel al artei dirijorale. Îndeosebi în perioada constituirii Societății Muzicale Ruse (mai - 1859)³⁹, tânărul muzician s-a implicat și și-a asumat organizarea și conducerea concertelor simfonice, datorită cărora publicul rus a avut ocazia să cunoască noile creații ale compozitorilor occidentali și autohtoni. Exemplul său a fost urmat, ulterior, de Ceaikovski, Rimski-Korsakov, Liadov, Glazunov ș.a. De altfel, aparițiile lui Rubinstein în fața orchestrei simfonice au ridicat, totodată, problema formării de dirijori din rândul muzicienilor ruși.

Capitolul V .

Crearea pianistică a lui Anton Rubinstein

Caracteristica generală.

Despre creația lui Anton Rubinstein în domeniul pianului se găsesc puține referințe, aceasta fiind mai puțin remarcată, comparativ cu creația de operă sau cea simfonică. Or, lucrările pentru pian formează o parte esențială a moștenirii componistice a marelui interpret-pianist și compozitor. Pentru instrumentul său preferat, a scris aproximativ 200 de compoziții⁴⁰ în cele mai diferite genuri , printre care 5 concerte pentru pian și orchestră, 4 sonate, suite, piese de concert, studii, numeroase miniaturi.

Sistematizând creația rubinsteiniene pentru pian după genuri și tipul de compoziție, se pot stabili următoarele categorii:

- a). Lucrări de virtuozitate (majoritatea cu caracter didactic)
- b). Cicluri de miniaturi cu program.
- c). Piese de concert pentru pian solo
- d). Sonate pentru pian
- e). Lucrări pentru pian la 4 mâini și două pianе.
- f). Piese de concert pentru pian și orchestră;

Ciclurile de miniaturi programatice, piesele mari de concert cu acompaniament orchestral sau pentru pian solo, abordarea genurilor muzicii romantice, precum: *elegia, barcarola, valsul, impromptu-ul, balada, studiul, nocturna, mazurca* etc. exprimă orientarea romantică a componisticii rubinsteiniene. Tendința generală a stilului componistic

---

³⁹ Aparițiile lui Anton Rubinstein în calitate de dirijor, l-au inspirat pe pictorul rus Ilia Repin în crearea unui sugestiv portret, în care artistul este zugrăvit în fața pupitrului dirijoral cu bagheta ridicată.

⁴⁰ Doar 119 din cele, aproximativ 200 de lucrări, au număr de opus.

pentru pian relevă dorința autorului de a se detașa de repertoriul „mic”, îngust, salonard, de a aduce muzica pentru pian – ca sonoritate, concepție ideatiko-imagistică, dimensiuni arhitectonice, pe scenele mari de concert. În lucrările sale, compozitorul a construit structuri melodice de larg suflu (cu o anvergură evolutivă ce poate concura, prin expresivitatea mesajului cu cantilena vocală), de obicei încadrate într-un acompaniament dens, ce formează al doilea plan al scriiturii muzicale, interferent cu planul superior. O asemenea structură a țesăturii sonore, când linia melodică interferează cu acompaniamentul, rezultă din pulsația acestuia. Măinile alternează între planul secundar și vocea principală, scriitură care, de altfel, este o caracteristică a creației romantice întâlnită și la Liszt, Schumann, Chopin. Multe dintre miniaturile lui pentru pian cu caracter lirico-cantabil sunt numite, în literatura de specialitate, „romanțe pentru pian”.

1.2. Concertul nr.4 pentru pian și orchestră în re minor, op.70

Imaginea completă a pianisticii lui Anton Rubinstein este de neconceput fără cele cinci concerte pentru pian și orchestră scrise între anii 1849 – 1874. Fiind primele lucrări de acest gen, ale unui compozitor rus, care au avut o anumită rezonanță europeană, importanța istorică a pianisticii rubinsteiniene este, în acest sens, incontestabilă. Cu toate că elementele discursului muzical al concertelor semnate de Anton Rubinstein relevă influența limbajului muzical practicat de marii compozitori vest-europeni - a lui Mendelssohn-Bartholdy, Chopin, Schumann, Liszt – nu sunt greu de recunoscut în ele și melosul popular orășenesc, complexul ritmico-intervalic al cântecelor (al romanțelor, în special) și dansurilor care circulau în societatea mic burgheză rusească. Menținut cu succes în repertoriul pianistic, dar, mai ales, în repertoriul instructiv-didactic timp de un secol și jumătate, *Concertul nr.4 pentru pian și orchestră, în re minor, op.70* s-a evidențiat în mod deosebit, prin concizia materialului tematic, mai personal, prin claritatea clasică și simplitatea formelor, prin farmecul acestei muzici derivând din avântul inspirației, dar și din stilul lirico-eroic, chiar dacă factura pianistică poartă vizibil influența lui Liszt și Chopin. Conceput în cele trei părți tradiționale, *Concertul nr.4 pentru pian și orchestră* conține elementele ale folclorului orășenesc rusesc care se regăsesc în formulele ritmico-intonative structurilor melodice, dar și unele procedee armonice, pe care le-am evidențiat pe parcursul unei amănunțite analize realizate în cuprinsul studiului nostru.

Concluzii

Departate de a fi elucidat întreaga problematică metodico-științifică și interpretativ-didactică provocată de activitatea și moștenirea artistică a celor doi reputați muzicieni, Carl Reinecke și Anton Rubinstein, studiul realizat de noi a încercat să readucă la lumină două personalități din cea de a doua jumătate a secolului XIX, care au avut un rol deosebit de important în viața muzicală europeană a epocii. Au rămas “deschise”, desigur, multe aspecte ale activității și, mai ales, ale creației lor, care ar putea face obiectul unei cercetări muzicologice mai ample, mai aprofundate. Ne referim, spre exemplu, atât la creațiile pentru teatrul liric ale lui Carl Reinecke cât și la cele ale lui Anton Rubinstein, la încercările sale de a crea, aidoma lui Wagner, un nou tip de operă, numită de el “opera religioasă”. O altă zonă mai puțin cercetată și, desigur, mai puțin cunoscută a moștenirii componistice reinekeniene și rubinsteiniene este cea orchestral-simfonică. Este o zonă care, cercetată în contextul dezvoltării istorice a genurilor, ar sugera, fără îndoială, idei noi privind evoluția dramaturgiei simfonice romantice, a simfonismului “pur” și a celui programatic, evoluția semanticii muzicale, a expresiei, în general, a limbajului muzical romantic. Interesantă de cercetat, credem a fi, și modalitatea în care sunt asimilate procedee ale tehnicii polifonice în limbajul componistic al lui Carl Reinecke sau modalitățile în care Anton Rubinstein s-a inspirat din folclorul basarabeam (moldovenesc) pe care l-a pus în valoare în liederurile sale cu tematică orientală.

În studiul realizat de noi, am ales ca elemente de referință în realizarea unui discurs teoretic și a unei analize, doar creații instrumentale dedicate pianului și ansamblurilor de cameră ale compozitorilor Carl Reinecke și Anton Rubinstein, din considerente pragmatice, care au rezultat din activitatea noastră interpretativ-didactică și profesională. Din practica muzicală, am constatat, spre exemplu, că cercetări muzicologice mai amănunțite, referitoare, în special, la personalitatea și opera lui Carl Reinecke au fost, în general, ocolite, cu toate că acest muzician polyvalent a avut o intensă și prodigioasă activitate pe multiple planuri și că, în instituțiile de învățământ muzical, partituri ale autorului se interpretează în mod frecvent, constituind nu numai un prețios material didactic pentru specializările instrumentale și pentru muzica de cameră, ci sunt lucrări bine primite și de public în programe de concert. Totodată, devansând cercetarea muzicologică privitoare la personalitatea și opera lui Carl Reinecke, prin studiul nostru am încercat a sugera faptul că în moștenirea reineckeniană există încă un mare număr de partituri necunoscute, unele destinate începătorilor, pe care profesorii de specialitate merită să le pună în valoare.

În ceea ce privește personalitatea și creația lui Anton Rubinstein, aspecte ale componisticii sale au fost cercetate mai temeinic, în special în Rusia, fiind descrise concis (e drept) în studii de specialitate. Mai puțin cunoscute sunt însă partiturile sale în România, unde, din păcate, acestea se interpretează extrem de rar. De aceea, am considerat necesar să evidențiem faptul că, cele mai inspirate creații rubinsteiniene destinate pianului, sunt deosebit de utile în procesul didactic pentru pregătirea tinerilor pianiști în abordarea tehnicii ceaikovskiene, rahmaninoviene și skriabiniene. Scriitura pianistică rubinsteiniană în piesele concertante, în studii, în concertele pentru pian și orchestră (în special în *Concertele nr.4* și *nr.5*), este pregătitoare, spre exemplu, pentru tehnica pianistică din partiturile lui Rahmaninov. De aceea considerăm că, fără parcurgerea anumitor lucrări pentru pian de Anton Rubinstein, însușirea tehnicii interpretative rahmaninoviene este mai dificilă de realizat. Totodată, abordarea aspectelor didactice și interpretative din carierele profesional-artistice ale lui Carl Reinecke și Anton Rubinstein, ne-a oferit o deschidere incontestabilă pentru aprofundarea și cunoașterea evoluției istorice a artei pianistice și a aplicării ei metodologice, deoarece sistemele didactice elaborate și impuse de acești dascăli au stat la temelia celor mai prestigioase școli pianistice europene – școala pianistica germană și școala pianistică rusă.

În cursul cercetării noastre, chiar dacă am tratat în capitole separate personalitatea celor doi muzicieni, am descoperit surprinzător de multe aspecte tangențiale între Carl Reinecke și Anton Rubinstein⁴¹, inclusiv în ceea ce privește biografiile lor. Născuți în deceniul trei al secolului XIX, ambii artiști sunt personalități tipice ale culturii muzicale romantice a epocii. Și-au făcut studiile în familie și au simțit insatisfacția studiilor muzicale private, chiar dacă ulterior s-au perfecționat în preajma celor mai mari personalități ale timpului în domeniul artei muzicale, precum Felix Mendelssohn-Bartholdy, Robert Schumann, Franz Liszt, Hector Berlioz. Au debutat de timpuriu în calitate de pianiști concertiști⁴², apoi au activat foarte intens ca dirijori și profesori. Au desfășurat, de asemenea, un larg

---

⁴¹ Din păcate, nu am găsit date precise referitoare la o eventuală întâlnire dintre Carl Reinecke și Anton Rubinstein. Se poate presupune doar că cei doi s-ar fi putut întâlni în anul 1867, la sărbătorirea a 25 de ani de la înființarea Gewandhaus-ului, ținând cont de faptul că Reinecke a fost dirijorul orchestrei din 1860- până în 1895. Menționăm însă că dirijorul și pianistul rus Eduard Goldstein, văr al fraților Anton și Nikolai Rubinstein (născut la Odessa în 1851 – decedat la Leipzig în 1887), a studiat, între anii 1868-1872, la Leipzig cu Carl Reinecke.

⁴² Din cauza lipsurilor materiale, au cunoscut și experiența activității în slujba unei curți nobiliare – Reinecke, la curtea regelui Danemarcei, Rubinstein, la curtea contesei Elena Pavlova.

cerc de activități profesionale, impunându-se ca personalități influente, cu vădit talent organizatoric, și ca animatori ai vieții muzicale europene. Totodată, prin activitatea lor organizatorică, pianistică și dirijorală au avut un important rol și în redefinirea tipului de program și repertoriu concertistic, viabil până în zilele noastre, orientat spre dezvoltarea gustului muzical al unui public competent, familiarizat cu criteriile valorice artistice înalte.

Și Carl Reinecke și Anton Rubinstein au avut contribuții de o importanță majoră în edificarea procesului instrucției muzicale, atât în țările lor, cât și cu efecte benefice pe o arie geografică și temporală întinsă. Sistemul riguros de instruire impus de Carl Reinecke și Anton Rubinstein, bazat pe disciplina, pe temeinicia și perseverența unui studiu sistematic și pe promovarea unui repertoriu didactic de o înaltă valoare artistică, se axa și pe o etică profesională deosebită, dublată de cultivarea unei vaste erudiții artistice și culturale⁴³.

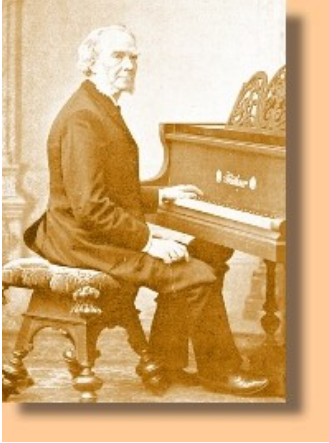
Ca interpreți, Carl Reinecke și Anton Rubinstein au impus în activitatea concertistică o deosebită exigență profesională și artistică. Intransigenți în privința apariției pe podiumul de concert, nu au făcut niciodată concesii gusturilor „la modă”. Studiind și cunoscând în profunzime, cum doar puțini interpreți ai epocii au făcut-o, creațiile polifoniștilor Renașterii, ale preclasicilor și clasicilor, ambii au inclus, cu prioritate, în repertoriu lucrări ale clasicilor vienezi - Reinecke a intrat în istoria artei pianistice ca unul dintre cei mai mari interpreți ai lui Mozart; Anton Rubinstein a fost un extraordinar interpret al sonatelor pentru pian de Beethoven.

Prin activitatea concertantă și iluministă a celor doi artiști – Carl Reinecke și Anton Rubinstein – au fost promovate în epocă, în rândurile studenților, ale cadrelor didactice și, desigur, în cele ale publicului, creații de valoare, mai puțin cunoscute, atât ale compozitorilor înaintași, cât și ale unor contemporani, precum: Felix Mendelssohn-Bartholdy, Carl Maria von Weber, Franz Schubert, Robert Schumann. „Concertele istorice” ale lui Anton Rubinstein, redacțiile, publicațiile și transcrierile lui Carl Reinecke, lucrările lor metodice și muzicologice au avut o importantă covârșitoare în instruirea multor generații de muzicieni profesioniști, dar și în cultivarea unui public avizat, capabil să distingă veritabilele valori ale artei sunetelor. Chiar dacă nu declarativ (în cazul lui Anton Rubinstein), ambii muzicieni

---

⁴³ Conservatorul din Leipzig a devenit cea mai prestigioasă instituție de învățământ muzical din Europa în perioada în care Reinecke a activat ca profesor și director. De asemenea, Anton Rubinstein a fost promotorul înființării primului conservator din Rusia – faimosul Conservator din Petersburg (1862).

au fost adepții școlii de la Leipzig în ceea ce privește atât activitatea interpretativă, cât și cea de creație, fiind reprezentanții unui romantism temperat, ai „inovațiilor” în cadrul respectării tradițiilor. Poate de aceea, chiar dacă au fost compozitori prolifici, care au abordat toate genurile utilizate în epocă, atât Carl Reinecke, cât și Anton Rubinstein, nu au reușit să se impună în componistică cu originalitatea și vigoarea cu care s-au manifestat în domeniile interpretativ, didactic și organizatoric. Cu toate că, în timpul vieții, creațiile lor au fost interpretate frecvent, apreciate de critica muzicală și de public, istoria le-a plasat, totuși, într-un plan secund, deoarece nu au dovedit, întotdeauna, forța și atributele necesare în competiția cu capodoperele muzicale ale epocii. Și totuși, importanța creațiilor componistice ale lui Carl Reinecke și Anton Rubinstein se reflectă în evoluția artei muzicale a secolului XIX. Promovând tradiția clasică, căreia i-au asociat și noi elemente ale limbajului muzical romantic, operele celor doi autori au susținut, totuși, și au contribuit la consolidarea componisticii europene, reprezentată și promovată, în a doua jumătate a secolului XIX și începutul secolului XX, de autori geniali precum: Johannes Brahms, Edward Grieg, Piotr Ilici Ceaikovski, Nikolai Rimski-Korsakov, Alexandr Glazunov, Serghei Rahmaninov, Max Reger, Dmitri Șostakovici și alții.

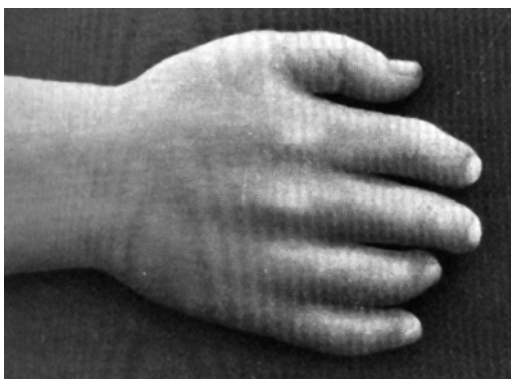
Carl Reinecke

Anton Rubinstein

Mâna dreaptă a lui Anton Rubinstein văzută din lateral

Mâna dreaptă a lui Anton Rubinstein văzută de sus